

દાખલ તારીખ :- ૦૭ - ૧૦ - ૨૦૨૪
 નોંધણી તારીખ :- ૦૭ - ૧૦ - ૨૦૨૪
 ફેસલ તારીખ :- ૨૩ - ૦૬ - ૨૦૨૬
 સમયગાળો :- વર્ષ - માસ - દિવસ
 ૦૧ - ૦૮ - ૧૬

**મે.કલોલનાં પ્રિસાઇડીંગ ઓફીસરશ્રી (એમ.એસ.સોલંકી)
 લેબર કોર્ટ (એસ.ડી.), કલોલ, જિ.ગાંધીનગર.**

**રીકવરી ૩૩(સી)(૨) અરજી નં.૪૩/૨૦૨૪
 આંક ::- ૧૪**

ભાવિનસિંહ કનુજી રાજપુત
 C/O. નવજયોત ઓલ ગુજરાત લેબર યુનિયન,
 ઠે. સિવિલ કોર્ટ સામે, મુ.તા.કડી, જિ.મહેસાણા.

.....

અરજદાર

વિરૂધ્ધ

મેનેજરશ્રી, કિસ્ટલ સીરામીક ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી.,
 ઠે. કૈયલ-શેઢાવી રોડ, ગામ-કૈયલ,
 તા.કડી, જિ.મહેસાણા.

.....

સામાવાળા

**બાબત :- ઔદ્યોગીક વિવાદ ધારાની કલમ-૩૩(સી)(૨) મુજબ રીકવરી
 અરજ બાબત.....**

અરજદાર તરફે વિ.પ્ર.શ્રી એ.આર.શાહજાદા.

સામાવાળા સંસ્થા તરફે વિ.વ.શ્રી એ.જે.પટેલ.

-:: ઠ રા વ ::-

(1) અરજદારે હાલની રીકવરી અરજી, ઔદ્યોગિક વિવાદ ધારા, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) હેઠળ દાખલ કરેલ છે. સદર અરજની ટુંકમાં હકીકત એ છે કે, આ કામનાં અરજદાર સામાવાળા સંસ્થામાં છેલ્લાં ૧૧ વર્ષથી ઇલેક્ટ્રીકલ વિભાગમાં ઇલેક્ટ્રીશીયન તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા તરફથી માસીક રૂ.૧૫,૦૧૧/- પગાર આપવામાં આવતો હતો. અમો અરજદારે સામાવાળાની નોકરી દરમ્યાનમાં દરેક વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કરતા વધુ ફરજ બજાવેલ છે. અરજદાર કાયમી કર્મચારી હોવા છતાં સામાવાળાએ અમોને અઠવાડીક, જાહેર તહેવારોની રજાઓ કે હક્કરજા આપેલ નથી કે ૧૧ વર્ષની નોકરી દરમ્યાનમાં ક્યારે પણ બોનસ ચુકવેલ નથી. સામાવાળા સંસ્થાએ અરજદારને ક્યારેય નોકરી દરમ્યાનમાં અઠવાડીક રજાઓની રકમ, જાહેર તહેવારની રજાઓની રકમ, હક્ક રજાઓની રકમનો પગાર તેમજ બોનસ આપેલ નથી. તે રીતે ૧૧ વર્ષની કુલ ૫૨૮ અઠવાડીક રજાઓની રકમ રૂ.૩,૦૪,૮૩૮/-, કુલ-૧૬૫ જાહેર તહેવારોની રજાઓની રકમ રૂ.૮૫,૨૬૨/-, કુલ-૧૬૫ હક્ક રજાઓની રકમ રૂ.૮૫,૨૬૨/- થાય છે. જે બધી રકમો મળીને કુલ રકમ રૂ.૬,૬૦,૪૮૩/- અમો અરજદાર સામાવાળા સંસ્થા પાસે મેળવવા હક્કદાર હોવા છતાં સામાવાળા સંસ્થાએ ચુકવી આપેલ નથી. ઉપરોક્ત જણાવેલ કુલ રકમ રૂ.૬,૬૦,૪૮૩/- (રૂપીયા છ લાખ સાઠ હજાર ચારસો ત્યાંસી પુરા) અરજદાર સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી મેળવવા હક્કદાર હોય, સદર રકમ ઉપર ૧૨% નાં સાદા વ્યાજ સહીત તથા અરજીનાં ખર્ચ પેટે રૂ.૫,૦૦૦/- સામાવાળા ચુકવી આપે તેવો હુકમ કરવા વિનંતી કરેલ છે.

(2) ત્યારબાદ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થાને કાઢવામાં આવેલ નોટીસ તેઓને ધોરણસર બજી ગયેલ છે. તેમજ સામાવાળા સંસ્થા તરફ વિ.વ.શ્રી એ.જે.પટેલ હાજર થયેલ છે. ત્યારબાદ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થાને યોગ્ય સમય અને પુરતી તક આપવા છતાં તેઓ તરફ જવાબ રજુ કરેલ ન હોય, અરજદાર તરફ આંક-૦૬ થી રજુ અરજ લગત હુકમ કરી, સામાવાળા સંસ્થાનો હાલનાં કામે જવાબ રજુ કરવાનો હક્ક બંધ કરવા હુકમ કરવામાં આવેલ છે.

(3) ત્યારબાદ હાલનાં કામે અરજદાર તરફે નીચે મુજબના મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવા રજુ કરવામાં આવેલ છે.

➤ મૌખિક પુરાવા ::-

૧. આંક-૦૮ થી અરજદાર ભાવિનસિંહ કનુજી રાજપુતનાંઓનું પુરાવાનું સોગંદનામું.

➤ દસ્તાવેજી પુરાવા ::-

અનુ.નં.	વિગત	નિશાની
૧	અરજદારને સામાવાળાએ આપેલ જુન-૨૦૨૩ નાં માસની પગાર સ્લીપની નકલ.	૮/૧
૨	અરજદારને સામાવાળાએ આપેલ એક્સપીરીયન્સ સર્ટીફિકેટની નકલ.	૮/૨
૩	અરજદારને સામાવાળાએ આપેલ રીલીવીંગ લેટરની નકલ.	૮/૩

(ત્યારબાદ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થાને યોગ્ય સમય અને પુરતી તક આપવા છતાં તેઓ તરફે અરજદારની ઉલટ તપાસ કરેલ ન હોય, અરજદાર તરફે આંક-૧૦ થી રજુ અરજી લગત હુકમ કરી, સામાવાળા સંસ્થાનો હાલનાં કામે અરજદારની ઉલટતપાસ કરવાનો હક્ક બંધ કરવામાં આવેલ છે.

(ત્યારબાદ હાલનાં કામે અરજદાર તરફે વધુ પુરાવો રજુ કરવા માંગતા ન હોય, તે અંગેની આંક-૧૧ થી ક્લોઝીંગ પુરસીશ રજુ થયેલ છે. જે ધ્યાને લઈ અરજદારનો હાલનાં કામે પુરાવા રજુ કરવાનો હક્ક બંધ કરવામાં આવેલ છે.)

(ત્યારબાદ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થાને યોગ્ય સમય અને પુરતી તક આપવા છતાં તેઓ તરફે પુરાવા રજુ કરેલ ન હોય, અરજદાર તરફે આંક-૧૨ થી રજુ અરજી લગત હુકમ કરી, સામાવાળા સંસ્થાનો હાલનાં કામે પુરાવા રજુ કરવાનો હક્ક બંધ કરવામાં આવેલ છે.)

(4) ત્યારબાદ હાલનાં કામે અરજદાર તરફે વિ.પ્ર.શ્રી એ.આર.શાહજાદાનાંઓની મૌખિક દલીલો સાંભળવામાં આવેલ છે. સદર દલીલોમાં તેઓએ અરજદારની અરજીની હકીકતો પુરાવાથી પુરવાર કરેલ હોય, માંગ્યા મુજબની દાદ મેળવવા હક્કદાર હોય, સદર અરજી મંજુર કરવા વિનંતી કરેલ

છે. ત્યારબાદ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થાને યોગ્ય સમય અને પુરતી તક આપવા છતાં તેઓ તર્ફ દલીલો કરેલ ન હોય, અરજદાર તર્ફ આંક-૧૩ થી રજુ અરજી લગત હુકમ કરી, સામાવાળા સંસ્થાનો હાલનાં કામે દલીલો કરવાનો હક્ક બંધ કરવામાં આવેલ છે.

- (5) ઉપરોક્ત હકીકતે સદરહું કેસનાં ન્યાયીક નિર્ણય અર્થે હાલનાં કામે ન્યાય નિર્ણય માટે મારી સમક્ષ નીચે મુજબનાં મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થયેલ છે.

-:: મુદ્દાઓ ::-

- (૧) શું અરજદાર એ હકીકત પુરવાર કરે છે કે તેઓ આઈ.ડી. એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી) (૨) હેઠળ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી અરજીમાં જણાવ્યા મુજબની રકમ મેળવવા હક્કદાર થાય છે ?

- (૨) શું હુકમ ?

- (6) ઉપરોક્ત મુદ્દાઓનાં મારા નિર્ણયો હવે પછી જણાવેલ કારણો અનુસાર નીચે મુજબ છે.

- (૧) નકારમાં.

- (૨) આખરી હુકમ મુજબ.

-:: કારણો ::-

- (7) **મુદ્દા નં.૦૧ ::-** હાલનાં તબક્કે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ-૧૯૭૨ ની કલમ-૧૦૧ તથા કલમ-૧૦૨ વંચાણે લેવી જરૂરી છે.

➤ **કલમ-૧૦૧ સાબિતીનો બોજો :-**

જે કોઈ એમ ઇચ્છતો હોય કે તેણે પ્રતિપાદિત કરેલી હકીકતોની સાબિતીનો અસ્તિત્વ ઉપર આધારીત કોઈ કાયદેસરનાં હક્ક અથવા જવાબદારી વિષે કોઈ બીજું ન્યાયાલય ફેંસલો આપે, તે તેણે સાબિત કરવું પડશે કે તે હકીકતો અસ્તિત્વમાં છે. કોઈ વ્યક્તિ, કોઈ હકીકતનું અસ્તિત્વ સાબિત કરવા બંધાયેલી હોય, ત્યારે સાબિતીનો બોજો તે વ્યક્તિ ઉપર છે, એમ કહેવાય.

➤ **કલમ-૧૦૨ સાબિતીનો બોજો કોના પર રહે :-**

કોઈ દાવા કે કાર્યવાહીમાં સાબિતીનો બોજો તે વ્યક્તિ પર રહે છે જે કોઈપણ પક્ષે કશો જ પુરાવો આપવામાં ન આવે તો નિષ્ફળ જશે.

ઉપરોક્ત કલમની જોગવાઈ ધ્યાને લેવામાં આવે તો જે વ્યક્તિએ પોતાની તરફેણમાં અદાલત દ્વારા કોઈ અધિકાર મેળવવા ચૂકાદો આપે, તો તે વ્યક્તિએ પોતાની હકીકત સાબિત કરવી પડે તેમાં સામાપક્ષની નબળાઈ મદદરૂપ થઈ શકે નહીં. સદર કામે અરજદાર ઉપર એ હકીકત પુરવાર કરવાની જવાબદારી રહેલી છે અને જ્યાં સુધી અરજદાર સબળ પુરાવાથી પોતાનો કેસ સાબિત ના કરે ત્યાં સુધી આ સાબિતીનો બોજો વાદી ઉપર રહે છે. તેમજ હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થા તરફ જવાબ કે પુરાવા રજુ કરેલ નથી. જે અંગે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટનાં શીવ ચરનસીંગ વિ. ચંદ્રભાન સીંગ (એ.આઈ.આર.૧૯૮૮ સુપ્રિમ કોર્ટ ૬૩૭) નાં ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત કરેલ છે કે, વાદીએ તેમનો કેસ તેમનાં સબળ પુરાવાનાં આધારે સાબિત કરવાનો રહે છે નહીં કે પ્રતિવાદીની નબળાઈઓ ઉપર આધાર રાખીને. વધુમાં દાવામાં શરૂઆતથી જ સાબિતીનો બોજો વાદી ઉપર રહે છે અને વાદીનાં આ સલામતીનાં બોજાને પ્રતિવાદીએ પુરાવો આપેલ ના હોય તો તે હકીકત માત્રથી તે પ્રતિવાદી ઉપર સાબિતીનો બોજો આપોઆપ શિફ્ટ થતો નથી. પરંતુ જે બાબત વાદીએ પુરાવાથી સાબિત કરવી જોઈએ એ સાબિત થયેથી સાબિતીનો બોજો પ્રતિવાદી ઉપર શિફ્ટ થાય છે.

- (8) ઉપરોક્ત કલમની જોગવાઈઓ તથા નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ઉપરોક્ત ચુકાદાના સિદ્ધાંતોને ધ્યાને લઈ હાલનાં કામે રજુ રેકર્ડ વંચાણે લેતા અરજદાર તરફ તેમને હાલની અરજ તથા પુરાવાનાં સોગંદનામામાં જણાવ્યા મુજબ અરજદાર સામાવાળા સંસ્થામાં છેલ્લા ૧૧ વર્ષથી ઇલેક્ટ્રીકલ વિભાગમાં ઇલેક્ટ્રીશીયન તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. સદર હકીકતનું ખંડન કરવા સારું સામાવાળા સંસ્થા તરફ હાલનાં કામે જવાબ કે કોઈપણ પ્રકારનો પુરાવો રજુ કરવામાં આવેલ નથી. વધુમાં હાલનાં કામે અરજદાર તરફ નિ.૮/૨ થી રજુ કરવામાં આવેલ સામાવાળા સંસ્થાએ તેઓને આપેલ એક્સપીરીયન્સ લેટર વંચાણે લેતાં અરજદાર તા.૦૧/૧૨/૨૦૧૬ થી સામાવાળા સંસ્થામાં ફરજ બજાવતા હોવાનું પુરાવાથી પુરવાર થાય છે. તે સંજોગોમાં હાલનાં કામના અરજદાર તથા

સામાવાળા સંસ્થા વચ્ચે માલીક-કામદારનાં સંબંધો હોવાનું હાલનાં કામે અરજદાર દ્વારા પુરાવાથી પુરવાર કરવામાં સફળ થયેલ હોવાનું ઠરાવવામાં આવે છે.

(9) વધુમાં, અરજદાર તર્ફે તેઓની હાલની અરજ તથા મૌખિક પુરાવાઓમાં ઉપરોક્ત જણાવેલ લાભોની રકમ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી મેળવવા હક્કદાર હોવાનું જણાવી સદર રકમ વસુલ લેવા હાલની આઇ.ડી.એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) હેઠળ કરેલ હોય ત્યારે ઉપરોક્ત હકીકતનાં ન્યાય નિર્ણય કરતા પહેલા આઇ.ડી.એક્ટની કલમ-૩૩(સી)(૨) વંચાણે લેવી જરૂરી છે. જે નીચે મુજબ છે.

➤ **કલમ-૩૩(સી)(૨) :-** “કોઈ કામદાર, માલિક પાસેથી કંઈ રકમ અથવા નાણાંમાં ગણતરી કરી શકાય એવો કોઈ લાભ મેળવવા હક્કદાર હોય, ત્યારે લેણી રકમ અંગે અથવા ગણતરી કરતાં થતી એવા લાભની રકમ અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય, તો તે પ્રશ્નનો નિર્ણય, સમુચિત સરકાર આ માટે નિર્દિષ્ટ કરે તે મજૂર કોર્ટ આ અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવે તે નિયમોને આધીન રહીને કરી શકશે.”

વધુમાં, ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) ની જોગવાઈઓ જોતાં એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, આ કલમ હેઠળ રકમનું નિર્ધારણ ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે તે માટેનો પૂર્વ-અસ્તિત્વમાં રહેલો અધિકાર (pre-existing right) હોય. વધુમાં, ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) ની જોગવાઈઓ જોતાં એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, આ કલમ હેઠળ રકમનું નિર્ધારણ ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે તે માટેનો પૂર્વ-અસ્તિત્વમાં રહેલો અધિકાર હોય. વધુમાં હાલનાં તબક્કે આ અંગે પ્રસ્થાપીત કરેલ સિદ્ધાંતો વંચાણે લેવાં જરૂરી છે. જે નીચે મુજબ છે.

- **Hon'ble Supreme Court in 1995 Lab. I.C. 330, Municipal Corporation of Delhi v. Ganesh Razak & Others, the Honorable Supreme Court has clearly established that: "The Labour Court does not have the jurisdiction under Section 33-C(2) to determine which benefits a workman is entitled to receive."**

Para 12: "The labour court has no jurisdiction to first decide the workman's entitlement and then proceed to compute the benefit so adjudicated on that basis in exercise of its power under Section 33-(C)(2) of the Act. It is only when the entitlement has been earlier adjudicated or recognised by the employer and thereafter for the purpose of implementation or enforcement thereof some ambiguity requires interpretation that the interpretation is treated as incidental to the labour court's power Under Section 33-(C)(2) like that of the Executing Court's power to interpret the decree for the purpose of its execution."

*The above position of law has been reiterated thereafter by the Hon'ble Supreme Court in a number of cases including **State of UP vs Brij Pal Singh reported as (2005) 8 SCC 58.***

*In **Jeet Lal Sharma vs. POLC-IV & Anr, 84 (2000) DLT 706,** reiterates the same proposition of law that U/S. 33(C)(2) workman can file application only when he is entitled to receive money claimed by him and the entitlement refers to the existing rights which would be established if it has been earlier adjudicated upon and recognised by the employer. If entitlement to receive money is in dispute application U/S. 33(C)(2) is not maintainable. It was further held that once employee accepts the entitlement as one of the service conditions, the application will be admissible. If the claim is based on accepted service conditions application is valid.*

*9. Another decision on the point is **Bombay Gas Co. Ltd. v. Gopal Bhiva² wherein also Gajendragadkar, J.,** (as he then was) speaking for the Bench, referring to the above Constitution Bench decision, stated that the proceedings contemplated by Section 33-C(2) are analogous to execution proceedings and the Labour Court, like the Executing Court in the execution proceedings governed by the Code of Civil Procedure, would be competent to interpret the award on which the claim is based. It is obvious that the power of the Executing Court is only to implement the adjudication already made by a decree and not to adjudicate a disputed claim which requires adjudication for its enforcement in the form of decree. The Executing Court, after the decree has been passed, is however*

competent to interpret the decree for the purpose of its implementation. This position was settled by the above Constitution Bench decision and has been the consistent view of this Court ever since then.

10. Next case on this point is **Chief Mining Engineer East India Coal Co. Ltd. v. Rameswar**; wherein the above decisions were relied on. It was held that the right to the benefit which is sought to be computed under Section 33-C(2) must be "an existing one, that is to say, already adjudicated upon or provided for". The propositions on the question as to the scope of Section 33-C(2) deducible from the earlier decisions of this Court were summarised and they include the following, namely: (SCR pp. 142-144) "(1) The legislative history indicates that the legislature, after providing broadly for the investigation and settlement of disputes on the basis of collective bargaining, recognised the need of individual workmen of a speedy remedy to enforce their existing individual rights and therefore inserted Section 33-A in 1950 and Section 33-C in 1956. These two sections illustrate cases in which individual workmen can enforce their rights without having to take recourse to Section 10(1) and without having to depend on their union to espouse their case. 2 (1964) 3 SCR 709: AIR 1964 SC 752 : (1963) 2 LLJ 608 3 (1968) 3 SCR 140: AIR 1968 SC 218 : (1968) 1 LLJ 6 (3) Section 33-C which is in terms similar to those in Section 20 of the Industrial Disputes (Appellate Tribunal) Act, 1950 is a provision in the nature of an executing provision. (5) Section 33-C(2) takes within its purview cases of workmen who claim that the benefit to which they are entitled should be computed in terms of money even though the right to the benefit on which their claim is based is disputed by their employers. It is open to the Labour Court to interpret the award or settlement on which the workmen's right rests. (7) Though the court did not indicate which cases other than those under sub-section (1) would fall under sub-section (2), it pointed out illustrative cases which would not fall under sub-section (2), viz., cases which would appropriately be adjudicated under Section 10(1) or claims which have already been the subject-matter of settlement to which Sections 18 and 19 would apply. (8) Since proceedings under Section 33-C(2) are analogous to execution proceedings and the Labour Court called upon to compute in terms of money the benefit claimed by a workman is in such cases in the position of an Executing Court, the Labour Court like the Executing Court in execution proceedings governed by the Code of Civil Procedure, is competent under Section 33-C(2) to interpret the award or settlement where the benefit is claimed under such

award or settlement and it would be open to it to consider the plea of nullity where the award is made without, jurisdiction." After stating the propositions, the decision proceeds to state as under: (SCR p. 144) " It is clear that the right to the benefit which is sought to be computed must be an existing one, that is to say, already adjudicated upon or provided for and must arise in the course of and in relation to the relationship between an industrial workman and his employer."

- **In Central Inland Water Transport Corp. Ltd. v. Workmen (1974) 4 SCC 696** The Hon'ble Supreme Court clarified that a proceeding under Section 33C(2) is a stage after adjudication. The court held that if the workman's right to receive the money is disputed by the employer, the Labour Court must see if that right has been previously adjudicated. If the worker relies only on oral testimony to prove a disputed right (like E.L. or Holiday wages), the court cannot "create" that right under this section.

5. The scope of the function and powers of a Labour Court, when dealing with an application under Section 33C(2) of the Act, has been laid down by this court in several cases, amongst which mention may be made of *Punjab National Bank Limited v. K.L. Kharbanda*, [1962] Suppl. 2 S.C.R. 977 ; 22 F.J.R. 171, *Central Bank of India Ltd. v. P.S. Rajagopalan*, , and *Bombay Gas Co. Ltd. v. Gopal Bhiva*, . The effect of these decisions was recently summarised in the judgment delivered on 8th August, 1967, in *Chief Mining Engineer, East India Coal Co. Ltd. v. Rameshwar*, Civil Appeals Nos. 257-267 of 1966--(1967-68) 33 F.J.R. 90 (S.C.). These decisions make it clear that a workman cannot put forward a claim in an application under Section 33C(2) in respect of a matter which is not based on an existing right and which can be appropriately the subject-matter of an industrial dispute only requiring reference under Section 10 of the Act.

- **State Bank of Bikaner & Jaipur v. Khandelwal 1968 (16) FLR 315** The Hon'ble court held that where a claim is made for a benefit (like a specific bonus amount) which is not part of the service conditions or a prior award, the Labour Court cannot entertain it under Section 33(C)(2).
- **Chimanlal Bechardas v. Manager, Rajnagar Spg. & Wvg. Co. Ltd.** the Hon'ble Court held that when an employer admits a certain portion of the claim, the Labour Court can pass an order for that admitted amount because the dispute for that specific part has ceased to exist.

વધુમાં, ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં પ્રસ્થાપિત થયેલા સિદ્ધાંતો અને હાલનાં કામે રજુ કેસ હકકીત

તેમજ રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓને ધ્યાને લેતા, અરજદારે રીકવરી અરજી દાખલ કરેલ છે.

સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી પોતાની ૧૧ વર્ષની ફરજ દરમ્યાનમાં બોનસની રકમ રૂ.૧,૬૫,૧૨૧/-, અઠવાડીક રજાની રકમ રૂ.૩,૦૪,૮૩૮/-, જાહેર તહેવારોની રજાની રકમ રૂ.૮૫,૨૬૨/- તથા હકક રજાઓની રકમ રૂ.૮૫,૨૬૨/- મળી કુલ રકમ રૂ.૬,૬૦,૪૮૩/- (અંકે રૂપીયા છ લાખ સાઈઠ હજાર ચાર સૌ ત્યાંસી પુરા) મેળવવા હકકદાર હોવાનું જણાવેલ છે. પરંતુ અરજદાર દ્વારા અરજમાં માંગણી કરેલ રકમ અંગેનો કોઈ ઓર્ડર, સમાધાન (settlement) અથવા સદર રકમ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી લેણી હોવા અંગેનો આધારરૂપ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. જેના ઉપરથી એ સાબિત થાય કે દાવાની રકમ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે; જે એ સ્થાપિત કરી શકે કે અરજદાર તે રકમ મેળવવા માટે હકકદાર છે.

(10) વધુમાં હાલનાં તબક્કે પેમેન્ટ ઓફ બોનસ એક્ટ, ૧૯૬૫ ની કલમ-૮ વંચાણે લેવી જરૂરી છે. જે નીચે મુજબ છે.

8. Eligibility for bonus. Every employee shall be entitled to be paid by his employer in an accounting year, bonus, in accordance with the provisions of this Act, provided he has worked in the establishment for not less than thirty working days in that year.

આમ, ઉપરોક્ત કલમની જોગવાઈ મુજબ કામદારને દરેક એકાઉન્ટિંગ વર્ષનાં અંતે નિયમ મુજબ કામદારે સંસ્થામાં વર્ષ દરમ્યાન ૩૦ દિવસ કરતાં ઓછી નોકરી કરેલ ન હોય તેવા કામદારને નિયમ મુજબ બોનસ ચુકવવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે. હાલની અરજની હકીકત તથા રજૂ પુરાવાને ધ્યાને લેતાં અરજદાર દ્વારા નિ.૮/૧ થી માત્ર જુન-૨૦૨૩ ની પગાર સ્લીપ રજૂ કરવામાં આવેલ છે. વધુમાં અરજદાર દ્વારા નિ.૮/૩ થી સામાવાળા સંસ્થા તરફ અરજદારનાં રાજીનામાને મંજૂર કરી આપવામાં આવેલ તા.૨૭/૦૩/૨૦૨૪ નાં રીલીવીંગ લેટરમાં સ્પષ્ટપણે જણાવેલ છે કે “Further We would like to inform you that all your dues has been cleared and paid you to now know any dues are pending to pay from our organisation towards you” આમ, અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ સદર પત્ર વંચાણે લેવામાં આવેલ છે. જે મુજબ અરજદારને તેમનાં રાજીનામા અન્વયે તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ નાં રોજથી ફરજ મુક્ત કરેલ છે અને અરજદારને નોકરીનાં તમામ લાભો ચુકવી આપવામાં આવેલ છે.

વધુમાં સંસ્થા દ્વારા જણાવવામાં આવેલ છે કે તમારા અન્ય કોઈ લાભો બાકી નિકળતા હોય તો સંસ્થાને જણાવવું. સદર હકીકતનું ખંડન કરવા અરજદાર તરફ તા.૨૦/૦૮/૨૦૨૩ બાદ હાલની અરજ દાખલ કરી તે પહેલાં કે તે બાદ સામાવાળા સંસ્થાને હાલની અરજમાં જણાવેલ બાકી નિકળતા લાભો નહીં મળેલ હોવા અંગે જાણ કવામાં આવેલ હોવા અંગેનો કોઈપણ લેખીત આધાર રજૂ રાખેલ નથી.

(11) વધુમાં હાલનાં તબક્કે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ ની કલમ-૫૮ ની જોગવાઈ તથા તે અન્વયેનાં ચૂકાદાઓમાં પ્રસ્થાપીત સિદ્ધાંતો વંચાણે લેવાં જરૂરી છે. જે નીચે મુજબ છે -

➤ **કલમ - ૫૮ સ્વીકૃત હકીકતો સાબિત કરવાની જરૂર નથી :-**

કોઈપણ કાર્યવાહીમાં એવી કોઈપણ હકીકત સાબિત કરવાની જરૂર નથી કે જે નીચે મુજબ સ્વીકારવામાં આવી હોય:

- ૧) સુનાવણી વખતે: પક્ષકારો અથવા તેમના એજન્ટો સુનાવણી દરમિયાન તેને સ્વીકારવા માટે સંમત થાય,
- ૨) સુનાવણી પહેલાં: સુનાવણી પહેલાં પક્ષકારો લેખિતમાં તે હકીકત સ્વીકારવા માટે સંમત થયા હોય, ૩) પ્લીડિંગ્સ દ્વારા: તે સમયના અમલમાં રહેલા કાયદા મુજબ, પક્ષકારોએ તેમના લખાણો (જેમ કે દાવો અથવા જવાબ) દ્વારા તે હકીકત સ્વીકારી લીધેલી ગણાય.

વધુમાં ઉપરોક્ત કલમ અન્વયેનાં ચૂકાદાઓમાં પ્રસ્થાપીત સિદ્ધાંતો વંચાણે લેવાં જરૂરી છે. જે નીચે મુજબ છે -

- **નાગિનદાસ રામદાસ વિ. દલપતરામ ઇચ્છારામ (1974)** સુપ્રીમ કોર્ટે આ કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે, પક્ષકારો દ્વારા પ્લીડિંગ્સ (દાવા કે જવાબ) માં કરવામાં આવેલી સ્વીકૃતિ એ સૌથી શ્રેષ્ઠ પુરાવો છે. જો કોઈ હકીકત સ્પષ્ટપણે સ્વીકારવામાં આવી હોય, તો તે પક્ષકાર પાછળથી તેમાંથી ફરી શકતો નથી.
- **ગૌતમ સરુપ વિ. લેહર સિંહ (2008)** આ કેસમાં કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે એકવાર એડમિશન (સ્વીકૃતિ) થઈ જાય પછી તેને પાછી ખેંચી શકાતી નથી, સિવાય કે તે સાબિત થાય કે તે ભૂલથી અથવા છેતરપિંડીથી કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત કલમની જોગવાઈ તથા ઉપરોક્ત ચૂકાદાઓમાં પ્રસ્થાપીત સીધાંતો ધ્યાને લઈ હાલનાં કામે અરજદાર તરફ નિ.૮/૧ થી નિ.૮/૩ સુધીનાં રજુ દસ્તાવેજો પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતાં

અરજદાર દ્વારા નિ.૮/૩ થી સામાવાળા સંસ્થા તરફ અરજદારનાં રાજીનામાને મંજૂર કરી આપવામાં આવેલ તા.૨૭/૦૩/૨૦૨૪ નાં રીલીવીંગ લેટરમાં સ્પષ્ટપણે જણાવેલ છે કે “Further We would like to inform you that all your dues has been cleared and paid you to now know any dues are pending to pay from our organisation towards you” આમ, અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ સદર પત્ર વંચાણે લેવામાં આવેલ છે. જે મુજબ અરજદારને તેમનાં રાજીનામા અન્વયે તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ નાં રોજથી ફરજ મુક્ત કરેલ છે અને અરજદારને નોકરીનાં તમામ લાભો ચુકવી આપવામાં આવેલ છે. વધુમાં સંસ્થા દ્વારા જણાવવામાં આવેલ છે કે, અમારા અન્ય કોઈ લાભો બાકી નીકળતા હોય તો સંસ્થાને જણાવવું. સદર હકીકતનું ખંડન કરવા અરજદાર તરફ તા.૩૧/૧૨/૨૦૨૩ બાદ હાલની અરજ દાખલ કરી તે પહેલા કે તે બાદ સામાવાળા સંસ્થાને હાલની અરજમાં બાકી નીકળતા લાભો નહીં મળેલ હોવા અંગે કોઈપણ લેખીત આધાર રજૂ રાખેલ નથી. આમ, ખુદ અરજદાર દ્વારા રજૂ દસ્તાવેજો પુરાવાથી એ હકીકત સ્પષ્ટપણે પુરવાર થાય છે કે, અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા તેમના રાજીનામા અન્વયે ફરજમાંથી છુટ્ટાં કરવામાં આવેલા તે સમયે અરજદારને તેમનાં નોકરીમાં મળવાપાત્ર તમામ લાભો ચુકવી આપવામાં આવેલ છે. સદર હકીકતનું ખંડન કરતો પુરાવો અરજદાર તરફ હાલનાં કામે રજૂ કરવામાં આવેલ નથી. આમ, અરજદારે સદર અરજીનાં કામે આધારભૂત પુરાવા રજૂ કરેલ ન હોઈ તેઓ માંગ્યા મુજબની દાદ મેળવવા હક્કદાર બનતાં નથી.

- (12) ઉપરોક્ત આઈ.ડી.એક્ટ,૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) ની જોગવાઈ તથા તે અંગે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ, નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટ તેમજ અન્ય હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ સિદ્ધાંતોને ધ્યાને લઈ અરજદાર પોતાની અરજીમાં જણાવેલ હકીકત મુજબ તેઓ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી બોનસની રકમ, અઠવાડીક રજાઓની રકમ, જાહેર તહેવારોની રજાની રકમ તથા હક્કરજાઓની રકમ મળી કુલ રકમ રૂ.૬,૬૦,૪૮૩/- (અંકે રૂપીયા છ લાખ સાઈઠ હજાર ચારસો ત્યાંસી પુરા) ૧૨% વ્યાજ સાથે મેળવવા હક્કદાર હોવાનું જણાવેલ છે. સદર હકીકત પુરવાર કરવા સારું અરજદાર તરફ હાલનાં કામે આંક-૦૮ થી પોતાનું પુરાવાનું સોગંદનામું તથા નિ.૮/૧ થી નિ.૮/૩ સુધીનાં રજૂ દસ્તાવેજો ઉપર આધાર રાખેલ છે. સદર દસ્તાવેજો આધારો

વંચાણે લેતાં નિ.૮/૧ થી અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા આપવામાં આવેલ જુન-૨૦૨૩ નાં માસની પગાર સ્વીપની નકલ છે. નિ.૮/૨ થી અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા આપવામાં આવેલ એક્સપીરીયન્સ સર્ટીફિકેટની નકલ છે. નિ.૮/૩ થી અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા આપવામાં આવેલ રીલીવીંગ લેટરની નકલ છે. આ સીવાય અરજદાર દ્વારા પોતાની અરજ હકીકત પુરવાર કરવા સારું અન્ય કોઈ આધારરૂપ પુરાવા રજુ કરવામાં આવેલ નથી. ઉપરોક્ત દસ્તાવેજી આધારો વંચાણે લેતાં અરજદારને સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા તેઓની ૧૧ વર્ષની નોકરી દરમિયાન સામાવાળા સંસ્થા દ્વારા અરજદારે હાલની અરજમાં માંગેલ દાદ અન્વયેની રકમ ચુકવેલ નહીં હોવાનું અને અરજદાર સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી સદર રકમ મેળવવા હકકદાર હોવાનું પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ નિવડેલ છે. વધુમાં અરજદાર માત્ર હાલનાં કામે સામાવાળા સંસ્થા તરફ કોઈ હાજર રહેલ નથી. તેમજ અરજીની હકીકતોનું ખંડન કરવા મૌખિક કે દસ્તાવેજી પુરાવો રજુ કરવામાં આવેલ નથી તે ઉપર આધાર રાખેલ છે. પરંતુ ઉપરોક્ત ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ-૧૮૭૨ ની કલમ-૧૦૧ તથા કલમ-૧૦૨ ની જોગવાઈઓ તથા તે અન્વયે નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા તે અંગે પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાને લઈ અરજદારે આધારરૂપ પુરાવાથી પોતાની અરજ હકીકત સાબીત કરવાની રહે છે. માત્ર સામાવાળાનાં ગેરહાજરીનાં કારણે અરજદારની અરજ હકીકત પુરવાર થયેલ હોવાનું માની શકાય નહીં.

- (13) ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ સિદ્ધાંતોને ધ્યાને લેતાં આઈ.ડી.એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ-૩૩(સી)(૨) મુજબ કામદારને કયા લાભો મળવાપાત્ર છે તે નક્કી કરવાની હકુમત લેબર કોર્ટ પાસે નથી. વધુમાં, અરજદાર હાલનાં કામે અરજીમાં જણાવેલ લાભો સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી મેળવવા હક્કદાર છે તે અંગે અરજદાર દ્વારા કોઈપણ અધિકૃત કોર્ટ કે અધિકારી દ્વારા અરજદારનો આ હક્ક પૂર્વનિર્ધારિત કરેલ હોય તે અંગેનો કોઈ કબુલાતનામું, હુકમ કે સેટલમેન્ટ અરજદાર દ્વારા હાલનાં કામે રજુ કરવામાં આવેલ નથી. તે સંજોગોમાં અરજદારે હાલનાં કામે રજુ કરેલ મૌખિક પુરાવા તથા દસ્તાવેજી પુરાવાથી અરજદાર હાલની અરજીમાં માંગ્યા મુજબનાં લાભોની રકમ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી મેળવવા હક્કદાર હોવાનું પૂર્વનિર્ણીત હક્ક કે સદર રકમ સામાવાળા

સંસ્થા દ્વારા કબુલ કરવામાં આવેલ હોવાનું પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ નિવડેલ હોવાનું ઠરાવવામાં આવે છે.

(14) આમ ઉપરોક્ત ચર્ચાનાં અંતે અરજદાર હાલની અરજીમાં માંગ્યા મુજબનાં લાભોની રકમ સામાવાળા સંસ્થા પાસેથી મેળવવા હક્કદાર હોવાની હકીકત આધારરૂપ પુરાવાથી પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ નિવડેલ હોવાનું ઠરાવવામાં આવેલ હોય તે સંજોગોમાં મુદ્દા નં.૧ નો જવાબ નકારમાં ઠરાવી અને મુદ્દા નં.૨ અન્વયે ન્યાયના હિતમાં નીચે મુજબનો આખરી હુકમ કરવામાં આવે છે.

-:: આ ખ રી હુ ક મ ::-

(1) અરજદારની અરજી આથી નામંજૂર કરવા હુકમ કરવામાં આવે છે.

(2) ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

હુકમ આજરોજ તારીખ ૨૩^{મી} માહે જુન સને ૨૦૨૬ નાં રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી, સંભળાવી જાહેર કરવામાં આવે છે.

તારીખ :- ૨૩/૦૬/૨૦૨૬

સ્થળ :- કલોલ.

સ્ટેનો : વી.વી.ચાવડા.

(મનોજભાઈ શાંતિલાલ સોલંકી)

પ્રિસાઇડીંગ ઓફીસરશ્રી, લેબર કોર્ટ
(એસ.ડી.), કલોલ, જિ.ગાંધીનગર.

JUDGE CODE : GJ01300